

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 stycznia 2016 r.

Pozycja 17

POSTANOWIENIE z dnia 8 września 2015 r. Sygn. akt Ts 171/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Rzepliński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej G.K., E.W. i K.W. w sprawie zgodności:

art. 616 § 1 pkt 2 w zw. z art. 628 pkt 1 i art. 629 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89 poz. 555, ze zm.) z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 3 oraz art. 45 ust. 1, art. 2, art. 21 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 kwietnia 2015 r. (data nadania) G.K., E.W. i K.W. (dalej: skarżący) zakwestionowali zgodność art. 616 § 1 pkt 2 w zw. z art. 628 pkt 1 i art. 629 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim nie przewidują zwrotu stronie wygrywającej proces (oskarżycielowi prywatnemu) kosztów przejazdu do siedziby sądu poniesionych przez ustanowionego w sprawie pełnomocnika, z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 3 oraz art. 45 ust. 1, art. 2, art. 21 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

2. Skargę sformułowano na podstawie następującego stanu faktycznego. Skarżący występowali w charakterze oskarżycieli posiłkowych w trzech postępowaniach karnych toczących się przed Sądem Rejonowym dla W. (dalej: Sąd Rejonowy dla W.). Postanowieniem z listopada 2014 r. sąd ten zasądził zwrot kosztów zastępstwa procesowego na rzecz: K.W. – w kwocie 1800 zł (od oskarżonej), G.K. – w kwocie 2700 zł (od oskarżonej) i w kwocie 900 zł (od oskarżonego). Powyższe postanowienie zostało zmienione postanowieniem ze stycznia 2015 r. przez Sąd Okręgowy w W. (dalej: Sąd Okręgowy w W.), który podwyższył zasądzone tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwoty odpowiednio do kwoty 3888 zł na rzecz K.W., 5508 zł i 1836 zł na rzecz G.K. Postanowieniem z listopada 2014 r. Sąd Rejonowy dla W. zasądził od oskarżonego na rzecz G.K. zwrot kosztów zastępstwa procesowego

w kwocie 576 zł. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w W. postanowieniem ze stycznia 2015 r. W trzecim postanowieniu wydanym w listopadzie 2014 r. Sąd Rejonowy dla W. zasądził na rzecz E.W. zwrot kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 2500 zł. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w W. postanowieniem ze stycznia 2015 r.

3. Według skarżących zakwestionowane przepisy procedury karnej obciążają oskarżyciela prywatnego pomimo wygranej kosztami przejazdu jego pełnomocnika do sądu. Skarżący twierdzą, że ogranicza to ich prawo wyboru pełnomocnika, ponieważ w razie skorzystania z usług adwokata lub radcy prawnego, który ma siedzibę poza miejscem, w którym znajduje się siedziba sądu, strona – niezależnie od wyniku procesu – musi ponieść koszty jego przejazdu do sądu. Ich zdaniem narusza to prawo do sądu i odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji). Skarżący uważają, że strona, która wygrała proces cywilny, traktowana jest lepiej, gdyż niezależnie od zwrotu kosztów wynagrodzenia pełnomocnika może domagać się zwrotu kosztów jego przejazdów do sądu. W ocenie skarżących to wszystko przesądza o naruszeniu art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 Konstytucji.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 12 czerwca 2015 r. pełnomocnik skarżących został wezwany do uzupełnienia braku formalnego skargi przez doręczenie pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi konstytucyjnej i reprezentowania każdego ze skarżących przed Trybunałem Konstytucyjnym. W piśmie z 19 czerwca 2015 r. pełnomocnik ustosunkował się do wezwania i załączył pełnomocnictwa.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywana skarga konstytucyjna została wniesiona przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK.

2. Zgodnie z art. 36 ust. 1 w zw. z art. 49 ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu już w początkowej fazie postępowania spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Skarga konstytucyjna jest bowiem szczególnym środkiem ochrony wolności lub praw. Musi ona spełniać wiele przesłanek warunkujących jej dopuszczalność, które zostały określone w art. 79 ust. 1 Konstytucji i doprecyzowane w art. 46-48 ustawy o TK. Skarga konstytucyjna jest więc dopuszczalna tylko wtedy, gdy są spełnione łącznie następujące przesłanki: po pierwsze, zaskarżony przepis jest podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego przez sąd lub organ administracji publicznej w indywidualnej sprawie skarżącego; po drugie, skarżący uprawdopodobnił naruszenie swoich konstytucyjnych wolności lub praw wskazanych w skardze; po trzecie, źródłem naruszenia jest normatywna treść kwestionowanych przepisów, a sposób naruszenia został określony przez samego skarżącego w uzasadnieniu wnoszonej skargi. Gdy skarga nie spełnia warunków formalnych,

a także gdy jest oczywiście bezzasadna, gdy jej braki nie zostały uzupełnione w określonym terminie lub gdy występują przesłanki, o których mowa w art. 39 ust. 1 pkt 1 lub 3 ustawy o TK, Trybunał Konstytucyjny wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu.

3. Trybunał stwierdza, że skarżący nie uprawdopodobnili naruszenia wolności i praw konstytucyjnych przez zaskarżone przepisy.

4. W myśl zakwestionowanego przez skarżących art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. do kosztów procesu należą uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika. Z kolei zgodnie z art. 628 pkt 1 k.p.k. w sprawach z oskarżenia prywatnego sąd zasądza od skazanego na rzecz oskarżyciela prywatnego poniesione przez niego koszty procesu. Na podstawie art. 629 k.p.k. przepisy art. 627 i 628 k.p.k. stosuje się odpowiednio w razie warunkowego umorzenia postępowania, a w sprawach z oskarżenia prywatnego – również w razie umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k.

5. Skarżący podnoszą zarzut, że sądy orzekające w sprawie zwrotu poniesionych przez nich kosztów stwierdziły, iż koszty przejazdu pełnomocnika do sądu nie mogą stanowić należności dodatkowej, zasądzanej obok kwoty należnej tytułem wynagrodzenia pełnomocnika. W zaskarżonym art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. mowa jest o wydatkach strony z tytułu ustanowienia jednego pełnomocnika, z jego treści nie wynika konieczność ograniczenia tych wydatków tylko do wynagrodzenia pełnomocnika (z wyłączeniem kosztów przejazdów). Wobec powyższego Trybunał ustalił, że przedmiotem skargi jest wykładnia przepisów, której dokonały sądy orzekające w sprawie skarżących, nie zaś same przepisy.

5.1. Trybunał podkreśla, że postanowieniem z stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w W. przyznał skarżącym tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwotę maksymalną, odpowiadającą sześciokrotności stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 461, ze zm.). Sąd ten stwierdził, że „koszty dojazdu wchodzą w zakres usługi adwokackiej i powinny zostać uwzględnione w umowie wiążącej strony, co w przedmiotowej sprawie miało miejsce”. Postanowieniem z listopada 2014 r. Sąd Rejonowy dla W. zasądził na rzecz jednego ze skarżących kwotę odpowiadającą prawie trzykrotności stawki minimalnej. W postanowieniu tym sąd wyraźnie zaznaczył, że koszty przejazdu pełnomocnika do sądu powinny być uwzględnione „jako uzasadnienie podwyższenia stawki minimalnej” (tak samo stwierdził Sąd Rejonowy dla W.). Trybunał zauważa, że w postanowieniu ze stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w W. nie zgodził się z argumentacją obrońcy oskarżonego, „iż jest to [trzykrotność stawki minimalnej] kwota zawyżona, ponieważ aktywność procesowa stanowi zwykły obowiązek pełnomocnika a koszty dojazdu nie są wydatkiem uzasadnionym, gdy strona mogła skorzystać z pełnomocnika mającego siedzibę blisko sądu. Zdaniem Sądu Okręgowego strona ma prawo ustanowienia pełnomocnika wedle swego wyboru, niezależnie od tego, gdzie ma on siedzibę”. Jedynie w sprawie XIV K 366/11 Sąd Rejonowy dla W. przyznał na rzecz jednego ze skarżących zwrot kosztów zastępstwa w wysokości stawki minimalnej. Stwierdził bowiem, że: „Oskarżyciel prywatny celem udokumentowania poniesionych przez siebie wydatków na pełnomocnika nie przedstawił żadnych dokumentów, tak więc nie wykazał poniesienia przez siebie kosztów pełnomocnika wyższych niż stawki minimalne”.

5.2. Z powyższego wynika, że w sprawie skarżących konieczność poniesienia przez nich kosztów przejazdu pełnomocnika do sądu została uwzględniona przy orzekaniu zwrotu kosztów wynagrodzenia pełnomocnika i miała wpływ na zasądzenie z tego tytułu stawki wyższej niż minimalna (odpowiednio sześć- i trzykrotności tej stawki). Tylko w jednej ze spraw uprawomocniło się postanowienie zasądzające kwotę odpowiadającą stawce minimalnej, ale wynikało to – zgodnie z treścią orzeczenia – z zaniechania samego skarżącego.

A zatem skarżący nie uprawdopodobnili zarzutu odmowy zwrotu kosztów przejazdu do sądu ich pełnomocnika.

6. Niezależnie od powyższego Trybunał przypomina, że do jego kompetencji należy ocena hierarchicznej zgodności norm prawnych. W polskim systemie prawnym skarga konstytucyjna jest bowiem zawsze „skargą na przepis”, a nie na jego zastosowanie (zob. postanowienia TK z: 13 października 2008 r., SK 20/08, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 146; 28 lutego 2012 r., SK 27/09, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 20; a także wyrok TK z 1 lipca 2008 r., SK 40/07, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101). Dopiero jeśli w utrwalonej i konsekwentnej praktyce stosowania prawa bezspornie ustaliła się wykładnia danego przepisu prawnego, której nie kwestionują przedstawiciele doktryny, to przedmiotem kontroli konstytucyjności może być norma prawna dekodowana z danego przepisu zgodnie z tą praktyką (zob. np. wyrok TK z 2 czerwca 2009 r., SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83).

Trybunał stwierdza, że w rozpatrywanej sprawie wymóg ten nie został spełniony. Z wydanych w sprawie skarżących orzeczeń wynika, że koszty przejazdu pełnomocnika do siedziby sądu powinny być uwzględniane w ramach zwrotu kosztów wynagrodzenia tego pełnomocnika. Trybunał przypomina, że żaden z sądów nie wyraził poglądu, iż skarżący mogli skorzystać z usług pełnomocnika mającego swoją siedzibę w miejscu siedziby sądu i w związku z tym nie należy im się zwrot kosztów przejazdu pełnomocnika spoza siedziby sądu. Ponadto w orzecznictwie innych sądów podkreśla się, że w skład uzasadnionych wydatków, o których stanowi art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k., wchodzi również poniesione przez stronę koszty przejazdu obrońcy (pełnomocnika) do sądu (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 12 czerwca 2014 r., sygn. akt II AKz 63/14, dostępne na stronie: <http://orzeczenia.ms.gov.pl/>).

Mając powyższe na względzie, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – postanowił jak w sentencji.